

RAPORT ȘTIINȚIFIC ȘI TEHNIC

privind proiectul

*O abordare integrativă a adjuncțiilor propoziționale în discursul mediatic contemporan
al limbilor romanice*

PD 22/2020

Director de proiect: Lect. dr. Alice-Magdalena BODOC

(Cod proiect: PN-III-P1-1.1-PD-2019-0052)

Etapa 2: 2021

Proiectul ROAMED își propune, pe de o parte, să identifice o serie de trăsături sintactice și semantico-pragmatice ale structurilor sintactice complexe cu adjuncții propoziționale din limba română contemporană, iar, pe de altă parte, se concentrează pe analiza comparativă a patru limbi romanice: româna, italiana, franceza și spaniola. Demersul este unul exploratoriu, vizând construirea și investigarea unui corpus de texte aparținând discursului mediatic contemporan, corpus ce conține articole extrase și organizate de către cercetător într-o bază de date. În plus, se vor căuta și prezenta argumente care să susțină specificul limbii române în context romanic. Descrierea proiectului, membrii echipei, corpusul și realizările de până acum sunt disponibile la adresa: <http://roamed.unitbv.ro>. Voi realiza, în continuare, un rezumat al celei de-a doua etape a proiectului, precum și o descriere științifică și tehnică a acesteia, cu punerea în evidență a rezultatelor și gradul de realizare a obiectivelor.

Rezumatul etapei

Cea de-a doua etapă a proiectului, cea din anul 2021, a avut ca activități principale, conform contractului:

- 1. Analiza de corpus**
- 2. Diseminarea rezultatelor**
- 3. Construirea unei rețele de cercetare cu diferite echipe naționale și internaționale**

În urma acestor activități, potrivit planului de realizare a proiectului, rezultatele așteptate au fost următoarele:

- finalizarea construirii corpusului reprezentativ de texte jurnalistice/articole din toate cele patru limbi romanice (română, italiană, franceză și spaniolă) (corpus ROAMED)

- căutarea și extragerea contextelor cu adjuncți propoziționali
- analiza calitativă și cantitativă a materialului lingvistic din limba română
- analiza comparativă a limbilor română, franceză și italiană
- elaborarea unui articol științific
- participarea la două evenimente științifice din domeniu
- construirea unui website al proiectului

Bugetul alocat acestei etape a fost de 119.470 de lei.

Descrierea științifică și tehnică

În perioada 01 ianuarie – 22 decembrie 2021, am realizat următoarele **activități**:

A. Analiza de corpus

Activitatea 2.1 – Căutarea și extragerea contextelor cu adjuncți propoziționali din corpusul construit.

Pentru această activitate, care se include în categoria „cercetare fundamentală”, am completat, mai întâi, corpusul reprezentativ pentru toate cele patru limbi romanice investigate (română, franceză, italiană și spaniolă), deci **corpusul ROAMED** (RO = Romance languages, A = adjuncts, ME = media, D = discourse) este construit în proporție de 100% și este vizibil pe site-ul proiectului. Corpusul cuprinde aproximativ 530.000 de cuvinte și conține articole extrase din câte două reviste (inter)naționale și trei ziare naționale online, care acoperă perioada 2015-2019, organizate pe domenii:

- în cazul revistelor, am extras articole din domeniile „Frumusețe” și „Sănătate”;
- în cazul ziarelor, am extras articole din „Politică” și „Cultură”.

Pentru fiecare limbă, am selectat un număr (aproximativ) egal de cuvinte, corespunzător fiecărui domeniu, astfel încât corpusul să fie echilibrat și să permită realizarea unor analize cantitative autentice. Publicațiile la care m-am oprit au fost următoarele:

Limba italiană

Ziare: 1. *Il fatto quotidiano* - <https://www.ilfattoquotidiano.it/>; 2. *Il giornale* - <https://www.ilgiornale.it/>; 3. *Il foglio* - <https://www.ilfoglio.it/>

Reviste: 1. *Elle* - <https://www.elle.com/it/>; 2. *Una donna* - <https://www.unadonna.it/>

Limba franceză

Ziare: 1. *Le monde* - <https://www.lemonde.fr/>; 2. *Le figaro* - <https://www.lefigaro.fr/>; 3. *Liberation* - <https://www.liberation.fr/>

Reviste: 1. *Elle* - <https://www.elle.fr/>; 2. *Femme actuelle* - <https://www.femmeactuelle.fr/>

Limba română

Ziare: 1. *Adevărul* - <https://adevarul.ro/>; 2. *Evenimentul zilei* - <https://evz.ro/>; 3. *Jurnalul național* - <https://jurnalul.ro/>

Reviste: 1. *Elle* - <https://www.elle.ro/>; 2. *Femeia* - <https://www.femeia.ro/>

Limba spaniolă

Ziare: 1. *Il pais* - <https://elpais.com/>; 2. *El mundo* - <https://www.elmundo.es/>; 3. *La razon* - <https://www.larazon.es/>

Reviste: 1. *Elle* - <https://www.elle.es/>; 2. *Mujerhoy* - <https://www.mujerhoy.com/>

Premisa de la care am pornit a fost aceea că o unitate discursivă a comunicării jurnalistice, cum este un ziar sau o revistă, constituie un spațiu prielnic pentru investigarea structurilor sintactice complexe, întrucât aceasta este o reprezentare concretă a experienței vorbitorului, ca formă de comunicare și, în ultimă instanță, ca o formă de a înțelege lumea în care trăim. Am preferat să păstrez linkul fiecărei publicații, întrucât articolele au fost selectate din pagini diferite, în funcție de domeniul căutat și ar fi fost imposibilă precizarea linkului corespunzător fiecărui articol.

După organizarea corpusului, am început cercetarea propriu-zisă, prin căutarea și extragerea manuală a tuturor structurilor complexe cu adjuncți temporali, locativi, concesivi și cauzali. Enunțurile complexe extrase au următoarea structură: [propoziție matrice + conector + adjunct propozițional], fapt care a permis căutarea cu ajutorul funcției Find din programul Microsoft Word, pe baza conectorilor temporali, locativi, concesivi și cauzali. Pe lângă această căutare automată, fiecare enunț a fost verificat atent înainte de a fi extras, astfel încât să fie evitate situațiile problematice sau confuziile care pot surveni într-o căutare de tip automat.

Activitatea 2.2 – Colectarea datelor (codarea materialului lingvistic și organizarea unei baze de date electronice).

Activitate 2.3 – Finalizarea colectării datelor (codarea materialului lingvistic și organizarea unei baze de date electronice).

După extragerea enunțurilor complexe, le-am organizat într-o bază de date electronică și le-am codificat în funcție de elementele care urmează să fie investigate (cum ar fi, elementele de relație sau topica în structurile sintactice complexe). De exemplu, pentru adjuncții temporali, am extras 464 de structuri complexe din limba română, 329 de structuri complexe din limba italiană și 305 structuri din limba franceză.

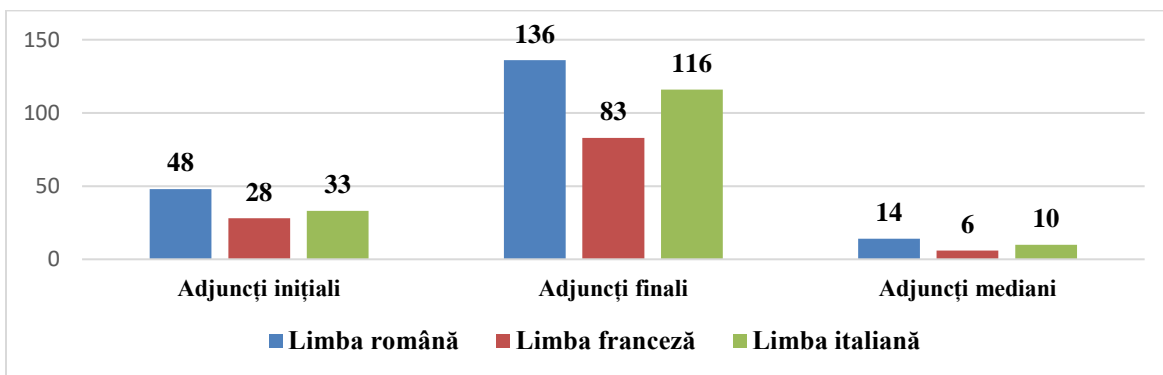
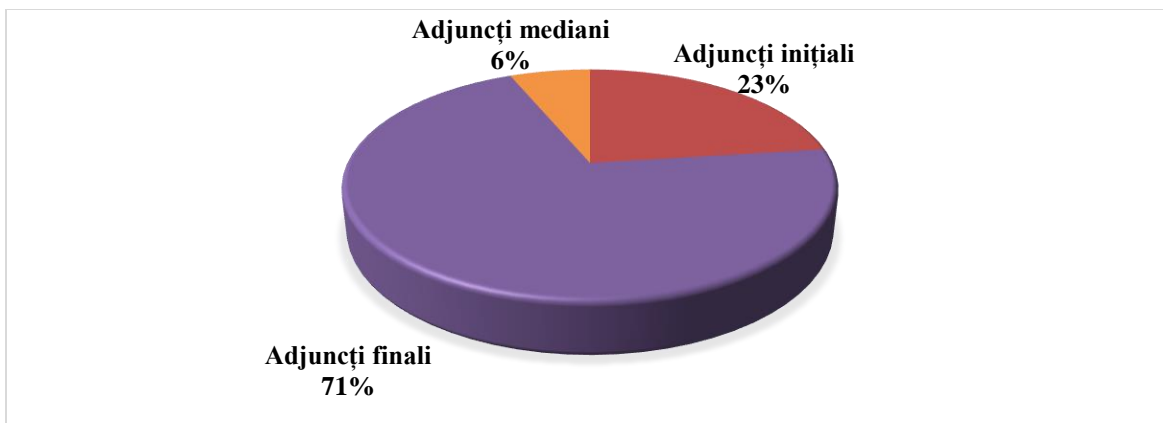
Activitatea 2.4 – Analiza calitativă și cantitativă a materialului lingvistic din limba română

Activitatea 2.5 – Analiza comparativă: limba română vs. limba italiană; limba română vs. limba franceză

Activitatea 2.7 – Elaborarea unui articol științific

Pe baza **literaturii de specialitate** parcurse în etapa 1 a proiectului, am întreprins o investigație preliminară a unei părți din corpus și am extras materialul lingvistic necesar pentru finalizarea unui articol început în anul 2020 (*Clausal Adjuncts of Romance Languages - a Corpus-Driven Comparison*) și redactarea altor două articole științifice (deși, conform planului, în această etapă era prevăzută redactarea unui singur articol): *Syntactic Dislocation Phenomena in the Adverbial Clauses of Romance Languages – A Comparative Perspective – și VS Syntactic Configurations in Romance Adverbial Clauses*. În aceste articole am realizat analiza comparativă a adjuncțiilor temporali, cauzali din română, italiană și franceză, urmând ca această analiză să fie extinsă la adjuncții locativi și la limba spaniolă (în etapa a treia, adică în anul 2022).

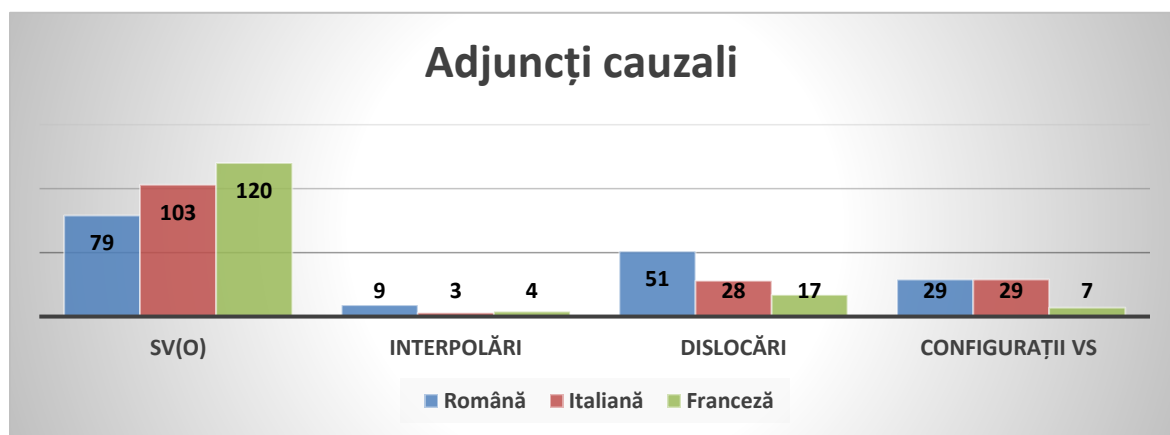
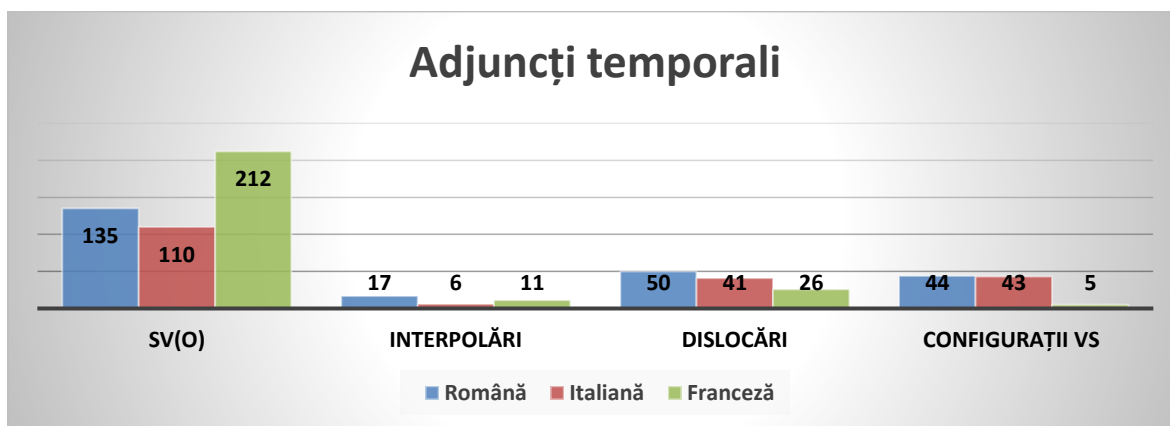
Prima lucrare se intitulează *Clausal Adjuncts of Romance Languages – a Corpus-Driven Comparison* și prezintă o serie de dovezi în favoarea ipotezei potrivit căreia configurația sintactică (ordinea constituentelor) a structurilor complexe cu adjuncții din limbile romanice este rezultatul mai multor forțe concurente. Analiza se concentrează, pe de o parte, asupra descrierii poziției adjuncțiilor temporali, cauzali și concesivi (de la începutul, sfârșitul sau chiar din mijlocul structurii sintactice complexe), iar, pe de altă parte, asupra comparării rezultatelor obținute în cazul celor trei limbi investigate. Scopul unui astfel de demers a fost de a demonstra că topica acestor structuri este motivată, atât în limba română, cât și în celelalte două limbi-*surori*, de trei tipuri de factori: pragmatico-discursivi, semantici și morfosintactici. Rezultatele analizei cantitative sunt sintetizate în aceste două diagrame:

Rezultatele analizei de corpus au scos la iveală numeroase trăsături lingvistice pe care limba română le are în comun cu celelalte limbi romanice. Punctul de pornire l-a constituit modelul lui Diessel (2005), numit „the model of competing motivations”, dar și principiul iconicității (2008), potrivit căruia, ordinea lineară a propoziției matrice și a propoziției subordonate ilustrează ordinea desfășurării evenimentelor descrise (Diessel 2008: 465). De exemplu, adjuncții temporali apar în diferite poziții ale structurii complexe, în funcție de ordinea temporală a evenimentelor prezentate: dacă relația este de anterioritate, evenimentul descris în subordonată este finalizat înaintea celui descris în regentă și atunci subordonata trebuie așezată înaintea regentei. În plus, au fost căutate motivații pentru încălcările principiului propus de Diessel, dar și factorii sintactici sau semantico-pragmatici care influențează ordinea celorlalte două tipuri de ajunși: cauzali și concesivi (pornind de la Hasselgard 2010: 59). Dintre factorii pragmatici, este foarte importantă organizarea enunțului în funcție de informația deja cunoscută vorbitorilor (Tema sau Topic) și de informația nouă (Remă/Comentariu).

Cel de-al doilea articol se intitulează *Syntactic Dislocation Phenomena in the Adverbial Clauses of Romance Languages – A Comparative Perspective* – și urmează să fie publicat într-o revistă

internațională. Elementele investigate în această lucrare privesc legătura dintre sintaxă și structura informațională a enunțului, iar, dintre acestea, dislocările sintactice, interpolările și fenomenele de „scrambling” din adjuncții propoziționali temporali și cauzali au fost analizate, prin comparație, pentru limba română, franceză și italiană. Toate aceste fenomene lingvistice afectează ordinea prototipică a constituenților (SVO) dintr-un enunț, iar factorii care determină apariția acestora sunt diverși, demonstrând o flexibilitate discursivă a structurilor de suprafață. Pentru această cercetare, au fost selectate 1697 de SSC, iar rezultatele sunt sintetizate în diagramele următoare:

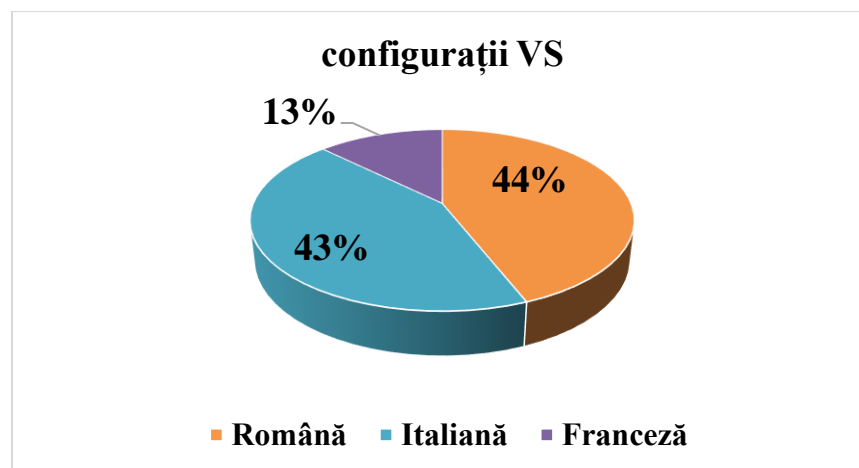
Cele două diagrame ilustrează prevalența topicii canonice SVO în toate cele trei limbi romanice investigate, dar sunt și numeroase contexte în care ordinea constituenților este mai mult sau mai puțin modificată. De exemplu, sunt foarte multe structuri cu dislocări sintactice, chiar dacă, de-a lungul timpului, au existat lingviști care au negat existența acestui fenomen la nivelul propozițiilor subordonate. Scopul final al acestei lucrări a fost de a dovedi că astfel de fenomene lingvistice, considerate specifice propoziției principale și tratate, în primul rând, în legătură cu propoziția matrice dintr-o structură complexă pot apărea și în propoziții subordonate, în toate cele trei limbi,

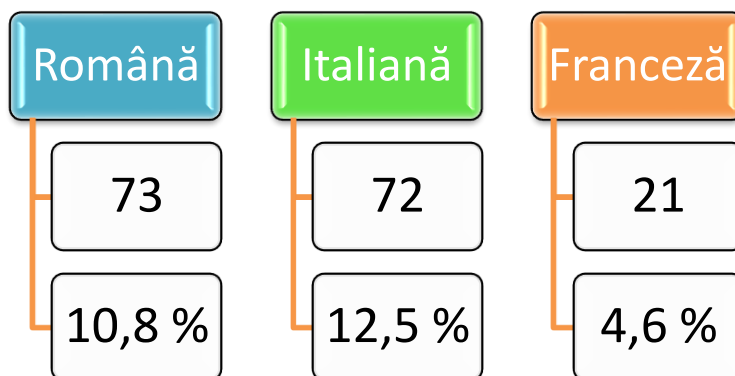
acesta fiind un argument puternic al existenței unei periferii stângi în cazul adjuncțiilor propoziționale (prin relația dintre ordinea constituenților și structura informațională a enunțului).

Deși există autori care susțin că limba franceză are o ordine fixă a constituenților (Manoliu, 2011, pp. 505-507, printre altele) sau că „limbile pro-drop” (româna și italiană) se comportă diferit de „non-pro-drop” limba (franceza) în ceea ce privește relația dintre structura informațională a enunțului și ordinea constituenților, prin intermediul acestei analize aduc dovezi că toate cele trei varietăți romanice manifestă anumite „preferințe” în privința topicii, o anumită flexibilitate motivată discursive, deși franceza este, într-adevăr, mult mai restrictivă.

În continuarea acestei lucrări, am realizat o cercetare amănunțită a inversiunilor în articolul *VS Syntactic Configurations in Romance Adverbial Clause*. Punctul de pornire al acestei lucrări l-a constituit ideea unanim acceptată că toate cele trei limbi romanice au o topică SVO (Subject – S, Verb – V, Direct Object – O). Configurația sintactică, precum și relativa libertate în ceea ce privește ordinea constituenților au fost moștenite din latină (Klein, 2012: 99), chiar dacă nu toate înregistrează aceeași flexibilitate (vezi limba franceză). Scopul lucrării a fost acela de a oferi o descriere a acestui tip special de inversiune /scrambling (numită și „inversiune stilistică” de Haegeman 2012), așa cum apare în adjuncții propoziționale din discursul jurnalistic actual. Cât de productiv este acest fenomen și care sunt factorii declanșatori ai acestei inversiuni.

Analiza cantitativă este ilustrată în aceste diagrame, în care putem observa, pe de o parte, distribuția configurațiilor VS la nivelul întregului corpus ROAMED, dar și la nivelul fiecărei limbi.

Pe parcursul acestei etape, în vederea redactării acestor articole, am avut **întâlniri periodice de lucru cu mentorul proiectului**, prof. dr. Răzvan Săftoiu, cu care am discutat bibliografia și rezultatele cercetării de până acum.

B. Diseminarea rezultatelor și construirea unei rețele de cercetare cu echipe de cercetare naționale și internaționale

Activitatea 2.6 – Participarea la două evenimente științifice din domeniu.

Activitatea 2.8 – Construirea unui website al proiectului

Activitatea 2.9 – Stabilirea unor relații cu echipe europene de cercetare din domeniul lingvisticii.

În privința activității de **diseminare a rezultatelor**, am finalizat și redactat, ca autor unic, **trei** articole științifice (pe care le-am trimis spre publicare) și am participat activ la **trei** evenimente științifice din domeniu (deși nu erau prevăzute decât două evenimente în planul de realizare a proiectului). În plus, pagina web a proiectului (<http://roamed.unitbv.ro>) este funcțională și cuprinde toate informațiile actualizate, reprezentând un element esențial pentru vizibilitatea rezultatelor cercetării și pentru nivelul de atingere a obiectivelor. Menționez că în realizarea site-ului am primit sprijin din partea echipei IT a Universității Transilvania, universitatea gazdă a acestui proiect, care asigură atât domeniul, cât și „hosting”-ul site-ului.

Prin intermediul participării la evenimente științifice, am urmărit și **construirea unei rețele de cercetare cu diferite echipe naționale și internaționale**. În cadrul acestor conferințe, am discutat cu cercetători renumiți din domeniul lingvisticii aspecte privind corpul proiectului, cele

mai importante resurse bibliografice pe această temă, dar și diferite rezultate interesante la care am ajuns până în acest moment în cercetarea mea.

- 25-26 august 2021 – *XIIIth International Conference on Business, Economics, Law, Language & Psychology (ICBELLP)*, cu lucrarea „Syntactic Dislocation Phenomena in the Adverbial Clauses of Romance Languages”, Campus de la Ciutadella, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, Spain (participare online);
- 24-25 octombrie 2021 - *8th Dubai - International Conference on Social Science & Humanities (ICSSH)*, cu lucrarea „VS Syntactic Configurations in Romance Adverbial Clauses”, Flora Creek, Deira, Dubai, UAE (participare online);
- 19–20 noiembrie 2021 – Al 21-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică: *Orientări actuale în lingvistica teoretică și aplicată*, cu lucrarea „O abordare integrativă a adjuncțiilor propoziționale în discursul mediatic contemporan al limbilor romanice (ROAMED)”, Universitatea din București (participare online);

La evenimentul științific din luna noiembrie, am făcut o prezentare a proiectului de cercetare postdoctorală, cu informații privind corpusul ROAMED și rezultatele cercetării. Prezentările din cadrul celorlalte două evenimente științifice au fost transformate în articole științifice și trimise spre publicare la două reviste internaționale (*PEOPLE: International Journal of Social Sciences* (ISSN 2454-5899) – BDI; *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities* (ISSN 0975-2935) – Web of Science). În plus, articolul început în etapa 1 (2020) – intitulat *Clausal Adjuncts' Word Order in Romance Languages* – a fost acceptat spre publicare în revista *Studia UBB Philologia* (nr. 1/2022) (*Clarivate Analytics' Emerging Sources Citation Index for the Arts and Humanities*).

Menționez că toate articolele conțin Acknowledgement-ul impus prin contract (cu numele finanțatorului și numărul contractului): *This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-PD-2019-0052, within PNCDI III.*

Concluzii

În concluzie, consider că toate activitățile prevăzute pentru etapa 2021 au fost realizate, iar rezultatele parțiale ale proiectului au fost diseminate prin participarea la cele trei evenimente

științifice de profil și prin finalizarea/redactarea celor trei articole trimise spre publicare. În aceste condiții, sunt încredințată că obiectivele finale al proiectului, respectiv analiza comparativă a celor patru limbi romanice și construirea corpusului mediatic actual, vor fi îndeplinite cu succes.

Director de proiect,
Lect. dr. Alice-Magdalena BODOC

05.12.2021